

Toespraak themabijeenkomst van Rijkswaterstaat in de Oranjerie Landgoed Groot Warnsborn te Arnhem op 1 november 2017

‘Relatie cvdK als Rijksvertegenwoordiger en de veiligheidsregio.’

drs. Han Polman, commissaris van de Koning in de provincie Zeeland, portefeuillehouder Veiligheid binnen de kring van cnvdK

Wat is een rijksheer ?

In het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming wordt hierover het volgende vermeld: "Per ministerie waarvoor dit relevant is, kan een vertegenwoordiger van de minister worden aangewezen die fungeert als bestuurlijke verbindingsschakel naar de regio, i.c. het Regionaal Beleidsteam (RBT) van de veiligheidsregio. Gedacht kan worden aan de volgende functionarissen: de Regionaal Militair Commandant (Defensie), de Regioambassadeur (Economische Zaken), de Hoofdingenieur-directeur Rijkswaterstaat (Infrastructuur en Milieu) en de Inspecteur gezondheidszorg (Volksgezondheid, Welzijn en Sport).

De commissaris van de Koning is rijksheer van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie en Veiligheid en is de coördinerend functionaris die binnen zijn provincie de samenwerking tussen de rijksheren onderling bevordert, alsmede de samenwerking tussen de rijksheren en de veiligheidsregio's."

De Ambtsinstructie van de cvdK

De rol van de cvdK als rijksvertegenwoordiger is verankerd in de Ambtsinstructie. De cvdK speelt een natuurlijke rol als rijksorgaan bij het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking en het bemiddelen in bestuurlijke conflicten.

Door BZK is het destijds de rol van de commissaris van de Koning als rijksorgaan als volgt verwoord: "De commissaris van de Koning ziet als rijksorgaan toe op de samenwerking tussen de rijksfunctionarissen onderling en tussen hen en de besturen van de decentrale overheden. Hij bewaakt de afstemming en samenwerking tussen bestuurslagen en ketens in zijn provincie en treedt op indien nodig. De commissaris heeft in deze rol geen eigen beleidsterrein en vertegenwoordigt geen keten. De commissaris bevordert en bewaakt de kwaliteit en integriteit in den brede van de bestuurlijke samenwerking alsmede de bestuurlijke besluitvorming en het bestuurlijk optreden als zodanig. In het kort: de commissaris van de Koning benadert maatschappelijke en bestuurlijke problematiek primair vanuit zijn zorg voor deze bestuurlijke kwaliteit en samenwerking."

De rol van de cvdK bij de crisisbeheersing

Vertaald naar optreden in crises heeft de commissaris van de Koning primair een rol ten aanzien van de bestuurlijke samenwerking en kan deze bevorderen en soms afdwingen. En hij kan optreden bij

bestuurlijke conflicten. De cvdK is in de samenwerking en bij conflicten geen partij, maar bevordert en bemiddelt. De cvdK ziet er als het ware op toe; vandaar ook dat de cvdK ook wel de bestuurlijk toezichthouder wordt genoemd.

Het eventueel toepassen van bestaande aanwijzingsbevoegdheden (aanwijzingen aan rijksambtenaren en aan het RBT inzake de samenwerking en de aanwijzingen aan regiovoorzitters) wordt daarmee dus vooral in dat kader geplaatst. De commissarissen van de Koning vallen hierbij onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van BZK en/of de betrokken ministers.

Met name bij toepassing van bevoegdheden uit de Wet veiligheidsregio's valt de cvdK onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van JenV. Ministers, en met name de minister van JenV, kunnen de cvdK verzoeken in te grijpen.

Regiovoorzitters, burgemeesters, rijksambtenaren (en met name rijkheren) kunnen vragen om een interventie van de cvdK. De cvdK kan bemiddelen en zo nodig afdwingen of bovenlangs een minister verzoeken op te treden. De cvdK kan ook optreden op eigen initiatief, onder de uiteindelijke politieke verantwoordelijkheid van minister BZK of betrokken minister(s).

De praktijk is dat de commissaris van de Koning vooral daar een rol speelt waar bestuurlijke conflicten dreigen. Dit was vaak ook al het geval voor de invoering van de Wet veiligheidsregio's.

Hiermee wordt de commissaris van de Koning ten opzichte van de voorzitter veiligheidsregio niet primair gepositioneerd als een hoger bestuurlijk gezag binnen de algemene keten van de rampenbestrijding en openbare ordehandhaving, maar als 'hoeder' van de kwaliteit van het openbaar bestuur in het algemeen, onder verantwoordelijkheid van BZK, ook in geval van crises.

De vraag die de cvdK zich als rijksorgaan echter in crises primair stelt is of de bestuurlijke samenwerking en afstemming binnen zijn of haar provincie afdoende tot stand komt.

De vrije rol van de cvdK; ruimte voor een eigen invulling

Iedere cvdK vervult zijn rol mede afhankelijk van de situatie in zijn/haar provincie en bijvoorbeeld de aan- of afwezigheid van grote steden die een regiofunctie kunnen vervullen. Van belang is de informatiepositie van de cvdK te organiseren in overleg met de veiligheidspartners. Dit om te kunnen oordelen of de juiste partijen zijn betrokken, of de samenwerking tussen partijen goed verloopt, en voor een grensprovincie of de contacten met de overheden en instanties in het buurland geborgd zijn.

Zeeland heeft ruim 380.000 inwoners en omvat een groot gebied dat uit 1/3 bestaat uit water. In het kader van de aanwezigheid van veel en grote chemische bedrijven, de kerncentrale en het vervoer van gevaarlijke stoffen (o.a. Scheepvaartverkeer op de Westerschelde naar Antwerpen) is Zeeland na Rotterdam-Rijnmond tweede risicogebied van Nederland.

De ambtsinstructie geeft de cvdK een vrije rol in het bevorderen van samenwerking in brede zin. De cvdK heeft een 'natuurlijke' collegiale relatie met de decentrale regionale/provinciale bestuurders in de aangrenzende gebieden. Zij treffen elkaar in meerdere gremia. Daarom is de cvdK voor deze bestuurders in het buurland ook een partner waarmee afstemming wordt gezocht op terreinen waarop de cvdK geen expliciete wettelijke bevoegdheid heeft. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor veiligheid. De gouverneurs in Vlaanderen hebben een directe bestuurlijke verantwoordelijkheid in opgeschaalde crisissituaties, terwijl de Nederlandse cvdK bestuurlijk toezichthouder is. Tegelijkertijd

willen Vlaamse gouverneurs samenwerken met hun Nederlandse collega. Dat vraagt afstemming met de (voorzitter van de) Veiligheidsregio die de facto de bestuurlijke rol in Nederland vervult.

Koude fase

In de koude fase is de cvdK vaak betrokken bij het verbinden van de veiligheidspartners in de eigen provincie met die in het buurland.

Op bestuurlijk niveau betreft de cvdK de voorzitter van een veiligheidsregio in de contacten met de bestuurders in het buurland. Daarbij treedt de cvdK niet in de bestuurlijke verantwoordelijkheden van de voorzitter veiligheidsregio. Met de gouverneurs van de drie aan Zeeland grenzende Belgische provincies is er periodiek bestuurlijk veiligheidsoverleg, waarbij de voorzitter van de Veiligheidsregio en de hoogst leidinggevenden van de hulpdiensten in het grensoverschrijdend gebied betrokken zijn.

Toezicht op functioneren algemeen bestuur veiligheidsregio

Een recent voorbeeld van betrokkenheid in de 'koude fase' in Zeeland is betrokkenheid bij het stimuleren en verbeteren van de bestuurlijke samenwerking in de veiligheidsregio en de rol van burgemeesters. Vanuit het bestuur van de Veiligheidsregio en de voorzitter werden signalen ontvangen dat die samenwerking aandacht vroeg van de cvdK. Dat heeft geleid tot intensiever bestuurlijk toezicht van de cvdK.

De cvdK heeft individuele gesprekken gevoerd met de burgemeesters en zijn bevindingen gezamenlijk gedeeld. Daarbij is opgeroepen en gestimuleerd tot maatregelen.

Parallel daaraan is de minister mondeling en door middel van ambtsberichten geïnformeerd en zijn afspraken gemaakt met de Inspectie Veiligheid en Justitie.

De verbeteracties hadden betrekking op financiën, bestuurlijke samenwerking, betrokkenheid van gemeenten en gemeenteraden.

Met de minister en de inspectie zijn afspraken gemaakt over monitoring van de voortgang.

Warme fase

Ook in de warme fase is een goede informatiepositie van belang. In de warme fase ziet de cvdK er op toe dat de juiste bestuurlijke lijnen worden benut en de coördinatiecentra/beleidscentra aan beide zijden van de grens met elkaar in contact staan. Als dit niet het geval is, zal de cvdK dit bevorderen.

Afhankelijk van betrokkenheid van de voorzitter veiligheidsregio bij de bestuurlijke contacten in de koude fase, zal een buitenlandse bestuurder eerder de cvdK benaderen voor afstemming. Het is dan aan de cvdK om de lijn met de voorzitter veiligheidsregio voor deze buitenlandse bestuurder te bevorderen. Daarbij treedt de cvdK niet in de bestuurlijke verantwoordelijkheden van de voorzitter veiligheidsregio (of van een eveneens betrokken burgemeester). Bij de Belgische collega's en de voorzitter van de veiligheidsregio is dat duidelijk. Men blijft de cvdK op de hoogte houden of ze vragen betrokkenheid. Daarbij worden de bevoegdheden van de burgemeester en voorzitter van het GBT of RBT gerespecteerd.

Praktijkvoorbeelden warme fase

Aanvaring tanker en cargoschip voor Belgische kust; 2015

- aanvaring tanker en vrachtschip voor kust van West-Vlaanderen
- het vrachtschip dreigde te zinken en verloor olie
- ook de Zeeuwse kust zou mogelijk kunnen worden verontreinigd
- burgemeesters van de Zeeuwse kustgemeenten gaven aan dat zij onvoldoende werden geïnformeerd; hierop is door de cvdK actie ondernomen richting de veiligheidsregio en Rijkswaterstaat
- er was bijzondere aandacht voor een mogelijke bedreiging van natuurgebied Het Zwin, dat op grondgebied van beide landen ligt en bij hoogwater onder water komt; de monding is afgesloten geworden met een zanddam
- De veiligheidsregio had een informatiemanager naar Coördinatiecomité West-Vlaanderen gezonden die via LCMS de Zeeuwse autoriteiten op de hoogte hield
- In Zeeland was GRIP-2 afgekondigd; er was dus wel een ROT, maar geen GBT of RBT
- Het kabinet cvdK is door het ROT gevraagd te adviseren over de grensoverschrijdende samenwerking; daarbij is op de bestuurlijke aspecten gewezen, maar ook op de borging van de wederzijdse informatiedeling
- Overigens was bij Rijkswaterstaat een Actiecentrum actief, die de contacten met de Belgische Kustwacht onderhield; de informatiemanager van de veiligheidsregio is meerdere dagen in het coördinatiecentrum in West-Vlaanderen aanwezig geweest.

Kettingbotsing A-58; 2014

- Grote aantallen auto's betrokken bij kettingbotsing in de mist
- 's ochtends in de spits; medewerkers veiligheidsregio stonden ook in de file, en konden daar tamelijk snel een COPI opzetten
- De cvdK heeft zich op de hoogte laten houden, en ervan vergewist dat alle relevante hulpdiensten en overheden betrokken waren
- In de nafase heeft de cvdK betrokkenheid getoond en waardering geuit in bijeenkomsten met hulpverleners en burgemeesters.

Gestrand containerschip Westerschelde; 2017

- Afgelopen zomer strandde in het Nauw van Bath een reusachtig containerschip van een Chinese rederij; het Nauw van Bath is voor schepen een lastige bocht in de Westerschelde nabij Antwerpen
- Een gedeputeerde was waarnemend cvdK
- Er was snel veel belangstelling van publiek; enkele duizenden ramptoeristen; de burgemeester heeft zich genoodzaakt gezien tot het uitvaardigen van een noodbevel
- De scheepvaart naar/van Antwerpen moest worden stil gelegd; een enorme economische strop voor schepen en fabrieken
- Rijkswaterstaat Zee en Delta en de Gemeenschappelijke Nautische Autoriteit gaan over de doorvaart en onderhouden de contacten met de bergers; uiteindelijk is het schip bij het volgend hoogwater vlot getrokken kunnen worden door de inzet van 12 sleepboten

- Bestuurlijke druk vanuit Havenbedrijf Antwerpen was groot; daarbij is aan de destijds waarnemend cvdK gevraagd te bemiddelen
- Ook hier enkel GRIP-2; dus wel een ROT, maar geen RBT; misschien beter geweest GRIP-4
- Media aandacht was enorm;
- De cvdK heeft aangedrongen op stroomlijnen van de evaluatie met alle betrokken partijen, publiek en privaat en met de partijen in België.

Afrondend

De cvdK speelt een natuurlijke rol als rijksorgaan bij het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking en het bemiddelen in bestuurlijke conflicten. Het bemiddelen in bestuurlijke conflicten komt gelukkig zelden voor.

Het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking gebeurt bij voorkeur "achter de schermen, **buiten** beeld". Dat is mogelijk de reden dat wel eens wordt gedacht dat de cvdK geen rol meer heeft bij de crisisbeheersing. Goed om bij deze gelegenheid een keer de betrokkenheid van de cvdK "**in** beeld" te hebben gebracht.